

Eğitimde Dijital Dönüşüm ve Millî Eğitim Şûraları Hakkında Bir Değerlendirme

Zeynep GÖRGÜLÜ*

Giriş

Dünyada son bir asırı aşkın süredir görülen değişim ve gelişmeye bakıldığında, bu hıza tarihin hiçbir döneminde rastlamadığı görülmektedir. Bu değişimin mimarı olan teknolojik gelişmeler, bilginin üretilmesini, yayılımını ve ulaşılabilirliğini görülmemiş bir düzeyde arttırmış, bu durum da toplumsal düşüncenin yeni gelişimlere ayak uydurabilmesi için evrilmesine neden olmuş ve halen olmaktadır. Aile, ekonomi ve eğitim gibi toplumun köklü kurumları da yeni çağa adapte olabilmek için dönüşüm sürecine girmiştir. Bu kurumlar arasında eğitim, toplumun gelecek üyelerinin yetiştirmesi ve devletlerin doğrudan müdahaleleri ile istedikleri özelliklere sahip insan gücü kaynağını üretebilmesine imkan sağlaması gibi bir çok bakımdan devletlerin öncelikli gündemi olagelmıştır. Bu bağlamda eğitimin toplumu dönüştürme gibi önemli bir işlevi bulunmaktadır. Tarım toplumundan günümüze olan süreçte eğitimin bu işlevi, gelişim ve değişimin hızına ve yeni ortaya çıkan ihtiyaçlara toplumsal yapının uyum sağlanması amacıyla kullanılmıştır.

Tarihsel olarak eğitim, tarım toplumlarında kullanılacak temel becerilerin öğreticiden öğrenene aktarılmasına, sanayi toplumlarında teknolojiyi kullanabilen insan gücü ihtiyacına, bilgi toplumunda bilginin sadece kullanılması değil aynı zamanda üretilmesine hizmet etmiştir (Harkins,

2008; Puncneobutr, 2016). Bugünün yenilikçi toplumunda ise eğitim, öğrencilerin dijital geleceğe hazırlanmaları için gerekli dijital öğrenme becerileri ile transfer edilebilir yeterliklerin kazanmaları ve sonuçta bilgi ve teknolojiyi, üreten, tassarlayan ve kullanan bireyler haline gelmelerini amaçlamaktadır (Oliveira ve de Souza, 2022). Bu yeni dönem Eğitim 4.0. olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda eğitim sistemlerinin bu ihtiyaçlara göre yeniden düzenlenmesi, toplumların çağın gerisinde kalmamaları açısından elzem görünmektedir. Buna göre eğitimin geçirdiği aşamalar aşağıda açıklanmıştır (Harkins, 2008; Puncneobutr, 2016: Öztemel, 2018):

Eğitim 1.0.: Tarım toplumunun ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan, bilginin kaynağının öğretmen ve bilgi transferinin öğretmenden öğrenciye doğru olduğu öğretmen merkezli bir yaklaşım izlenmiştir.

Eğitim 2.0.: Sanayi toplumunun ihtiyaçları doğrultusunda, okulların, gereken iş gücünü üreten birer fabrika olarak görüldüğü, bilginin öğretmenden öğrencilere ve öğrencilerden de diğer öğrencilere aktarıldığı ve teknolojinin kullanılmak için öğretildiği bir yaklaşıma sahiptir.

Eğitim 3.0.: Bilgi toplumunun ihtiyaçlarına cevap vermeyi amaçlayan, öğrencinin kendi

*) Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Konya / Türkiye
zeynep.gorgulu@selcuk.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-1122-5526

kendine öğrenebildiği ve bilginin üretilmesi için öğrencilerin eğitildiği, dijital ve sosyal medyanın öğrenmeye dahil olduğu, etkileşimli öğrenmenin önemsendiği, bilgi akışının öğretmen, öğrenci, diğer insanlar ve teknoloji arasında karşılıklı olduğu eğitim yaklaşımıdır.

Harkins (2008), yenilikçi toplumların eğitimini, bilginin seçerek ve uygulamaya dönük kullanıldığı, bireysel ve ekip çalışmaları ile yapılandırılmış, yaşamın her alanında öğrenmeye 7/24 dahil olmayı sağlayan, sadece sınıflarda değil küresel ağlar aracılığıyla tüm dünyaya bağlanarak sanal bir şekilde sürdürülebilmeye olanak tanıyan bir sistem olması ile tanımlamaktadır.

Eğitim 4.0.: Yenilikçi toplumların ihtiyaçlarına duyarlı, teknolojiyi sadece öğrenmenin değil aynı zamanda teknolojiyi tasarlamayı amaçlayan, değişimlere kolay uyum sağlayan öğrencilerin yetiştirildiği, eğitimin her yerde, her zaman ve yaşam boyu ulaşılabilir olduğu, bireyleri geleceğe hazırlamak için gerekli becerileri sağlayan ve aslında bir eğitim sisteminden daha fazlası olan, yaşamın bir parçası olarak eğitim yaklaşımıdır.

Harkins (2008), yenilikçi toplumların eğitimini, bilginin seçerek ve uygulamaya dönük kullanıldığı, bireysel ve ekip çalışmaları ile yapılandırılmış, yaşamın her alanında öğrenmeye 7/24 dahil olmayı sağlayan, sadece sınıflarda değil küresel ağlar aracılığıyla tüm dünyaya bağlanarak sanal bir şekilde sürdürülebilmeye olanak tanıyan bir sistem olması ile tanımlamaktadır. Bu eğitimin çıktıları olan bireyler, değişimlere hızlı bir şekilde uyum sağlayan, kendi öğrenmesini planlayabilen,

yenilikçi düşünen, trendleri takip eden ve bunlara cevap veren aktif girişimcilerdir. Ayrıca, iletişim becerileri, duygu düzenleme, problem çözme, dijital okuryazarlık eleştirel düşünme, dijital yeterlik gibi 21. yüzyıl becerilerine (OECD, 2020) de sahiptirler. Bu becerilerin gelişimi bireylerin bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) (*ICT; information and communication technologies*) ile ilişkilerini daha kompleks ve üst düzey hale getirmektedir. Diğer taraftan BİT ile iç içe olmak ve bu alandaki becerilere sahip olmak da öğrencilerin öğrenmelerini ve iyilik hallerini arttırıcı bir etkiye neden olmaktadır (OECD, 2020). Bu bağlamda, eğitim sisteminde BİT'lerin ulaşılabilirliğini, kullanımını ve öğrencilerin bu konudaki yeterliklerini arttırma bir amaç olarak öne çıkmaktadır.

BİT kullanımı ile ilgili 16-24 yaş arası istatistiklere bakıldığında, OECD ülkeleri arasında Türkiye son 12 ayda bilgisayar kullanma oranında 2017 yılı verilerine göre geride kaldığı söylenebilir. Bu oran Finlandiya, Kore, Estonya, Avustralya gibi ülkelere %100'lere ulaşırken Türkiye'de %70'lerde rapor edilmektedir (OECD, 2021b). Son üç ay içinde internet kullanımında ise aynı yaş grubunda %95'e ulaşılmış durumdadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021). Birleşmiş Milletler Uluslararası Telekomünikasyon Birliğinin BİT gelişmişlik indeksinde ise Türkiye 2017 yılında 176 ülke arasında 67. sırada yer almıştır (International Telecommunication Union, 2017). Özellikle teknolojik araçları kullanmada bu düşük oranların nedeni dijital bölünme ve dijital uçurum kavramlarıyla açıklanabilir. Dijital bölünme veya dijital uçurum, toplumdaki farklı sosyoekonomik düzeylerdeki veya farklı coğrafi bölgelerdeki bireyler arasında BİT'lere erişim, kullanma ve bu teknolojilere yönelik becerilerin oranlarında farklılıkları ifade etmektedir (Erten, 2019). Buna göre toplumun bir kısmı dünyadaki dijitalleşme akımına katılarak yeni sosyal ve ekonomik dinamiklerin oluşturulmasını sağlarken diğer bir kısım değişmeden görece eski paradig-

malarla yaşamlarını sürdürmektedir. Böyle bir tablonun, sadece teknoloji kullanımıyla kalmayarak bireylerin yaşamlarına etki eden yeni sosyal ve ekonomik değerlerle düşünme, hissetme ve davranışta bulunma yönünde de toplum içinde büyük farklılıklara neden olması beklenmektedir (Erten, 2019). Toplumdaki eşitsizlikleri gidermede eğitim sistemleri önemli bir görev üstlendiği için bu uçurum veya bölünmeyi azaltmak ve önlemek için eğitim sisteminin dijital dönüşümden geçmesi önem arz etmektedir.

Dijital dönüşüm, yapay zeka, nesnelerin interneti, bulut bilişim, dijital platformlar gibi birçok dijital teknolojiyi topluma, sanayiye, ekonomiye ve eğitime adapte etme olarak tanımlanabilmektedir (European Parliament, 2021). Bu adapte etme süreci yalnızca teknolojik araçların temini değil, gerekli olan becerilerin edinimini de içermektedir: Avrupa Birliği, Dünya Bankası, OECD gibi birçok etkili uluslararası organizasyon dijital dönüşüm konusunu gündemlerinde tutmaktadır (European Parliament, 2021; OECD, 2021a; The

World Bank, t.y.). Ayrıca gelişmiş ülkelere göre gelişmekte olanlara, birçok ülkede eğitim kurumları da dahil olmak üzere dijital dönüşüm tartışılmaktadır (ör., Bulgaristan: Benedek ve Molnár, 2015; İtalya: Demartini vd. 2020; Malezya: Hussin, 2018). 2018 yılında tüm dünyayı evlerine kapatan Covid-19 pandemisi ise ülkelere özellikle de eğitim alanında dijital dönüşümü sağlamaları için fazla zamanları olmadığını hatırlatmıştır.

Pandemi sürecinde Amerika ve Türkiye gibi bazı ülkelerde yüzyüze eğitim sonlandırılıp çevrimiçi ortamlara geçiş yapılırken Avrupa ülkelerin çoğunlukla okulların olabildiğince açık kalması yönünde bir politika izlenmiştir. Okulların kapanması ve eğitimin dijital ortama aktarılmasıyla tüm dünyada teknolojiye ulaşmakta yaşanan sorunlar gelişmekte olan ülkeler kadar gelişmiş ülkelerde de dijital uçurumu gündeme getirtmiş ve eğitim alanında da sorunlara neden olmuştur (Correia, 2020; Coleman, 2021; Sezgin ve Fırat, 2020). Teknolojiye ulaşmakla birlikte, bu teknolojiyi kullanma bağlamında da dijital becerilerin

bu dönemde önemini arttırdığı söylenebilir. Dijital araçların tekniksel olarak özelliklerine hakim olma; bu araçlarla bilgiyi edinme, düzenleme ve kullanma; bilgiyi ve fikirleri transfer etme; bu araçlar ve sosyal ağlar ile diğer insanlarla işbirliği kurabilme; özgün içerik oluşturma, eleştirel düşünme, esneklik, problem çözme vb. gibi yeterlikler dijital beceriler veya dijital okuryazarlık kapsamında yer almaktadır (van Laar vd., 2017). Yaşanan pandemi, gelecekte de benzer bir krizle karşılaşılabilmesine yönelik bir farkındalığı beraberinde getirerek ülkeleri yaşadıklarından ders alma ve teknolojiye ulaşma, dijital becerileri geliştirme gibi dijitalleşmeye yönelik hareketleri önceki zamanlardan çok daha fazla gündemlerine alma yönünde teşvik etmiş ve etmeye devam etmektedir.

Öğrenciler, öğretmenler ve veliler yani eğitimin paydaşları için içerikler hazırlanmıştır. Ayrıca, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin dijital ortamda planlanması, kaydedilmesi ve değerlendirilmesine olanak tanıyan e-rehberlik modülü geliştirilmiştir. Son dönemde ise yine rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinden sınıf rehberliği etkinliklerinin uzaktan yapılabilmesini sağlaması beklenen Dijital Sınıf Rehberlik Etkinlikleri Platformu (DİSREP) kurulmuştur.

Pandemi, dijitalleşme yönünde atılacak adımları hızlandırmış olmakla birlikte Türkiye özelinde bu çalışmaların yeni başladığı söylenemez. Buna göre, Türkiye’de eğitimin dijitalleşmesi, kaynak yönetimi için Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemi (MEBBİS) ve öğretmen-veli-öğrenci etkileşimi için e-okul bilgi sistemleriyle başlamış, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) sistemi ile dijital içerik üretilmeye geçilmiş ve FATİH projesi ile okullara

dijital altyapı desteği verilmeye çalışılmıştır (Kocaman-Karoğlu vd., 2020). Pandemi döneminde ise EBA sistemi canlı dersler ve televizyon yayınları ile desteklenmiş ve geliştirilmiştir. Ayrıca bu içerikler sadece öğrencilere değil ailelere de sağlanarak farkındalığa yönelik çeşitli eğitimlerin verilmesinde kullanılmıştır. Bu kapsamda öğrenciler, öğretmenler ve veliler yani eğitimin paydaşları için içerikler hazırlanmıştır. Ayrıca, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin dijital ortamda planlanması, kaydedilmesi ve değerlendirilmesine olanak tanıyan e-rehberlik modülü geliştirilmiştir. Son dönemde ise yine rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinden sınıf rehberliği etkinliklerinin uzaktan yapılabilmesini sağlaması beklenen Dijital Sınıf Rehberlik Etkinlikleri Platformu (DİSREP) kurulmuştur.

Türkiye’deki eğitim sistemindeki dijitalleşmeye yönelik bu gelişimler umut verici olmakla birlikte, temelde teknolojinin yaygınlaştırılmasını ve kullanılmasını içermesi bakımından bilgi toplumu yani Eğitim 3.0.’ra yönelik gibi görünmektedir. Halbuki, yenilikçi toplumların Eğitim 4.0.’i teknoloji ve bilginin yeniden üretilmesini ve tasarlanmasını ifade etmekte ve sadece teknolojinin kullanımını değil eğitime bakışın ciddi anlamda değişimini talep etmektedir (OECD, t.y.). Bu anlam değişimi, her yerde her zaman eğitim anlayışı, sınıfların yeniden organize edilmesi, öğretmen-öğrenci ilişkilerinin yeniden tanımlanmasını içermektedir. 2023 MEB vizyonunun yaşam boyu öğrenmeye, veriye dayalı olarak öğrenimin yönetilmesine, dijital becerilerin geliştirilmesine ve işbirliğine dayalı okul modeline vurgusu, bu bağlamda önemli bir atılım niteliği taşımaktadır (MEB, t.y.). Bununla birlikte, vizyon belgesindeki atılımların henüz çok azının hayata geçirildiğini, geçirilmeye çalışıldığını görmekteyiz.

Sonuç olarak, mevcut durumun ışığında Türkiye’nin eğitimde dijital dönüşüm politikalarını tartışması ve hayata geçirmesinin gerekliliği göz

önündedir. Bu bağlamda eğitim politikalarının tartışılacağı önemli bir organizasyon olan Millî Eğitim (MEB) Şûraları, bu tartışmanın yürütüleceği en uygun ortamların başında gelmektedir. Bununla birlikte, dijitalleşmenin şu ana kadarki MEB Şûralarda ne kadar öncelik verildiği ve ele alındığı ise incelenme konusudur.

Millî Eğitim Şûra Toplantıları ve dijital dönüşüm

MEB Şûraları, 1920'li yıllardan başlayan ve eğitim üzerine uygulama ve bilim alanlarında çalışmalar yapan uzmanların ve bakanlık yetkililerinin biraraya geldiği ve gündemde yer alan konuların tartışılıp gelecekteki eğitim politikaları için önerilerin sunulduğu önemli toplantılar olarak süregelmektedir. Öğretmen yetiştirilmesi, öğretim programlarının düzenlenmesi gibi farklı gündemlerle toplanmakta ancak gündemin içeriğini alandaki uzmanlar doldurmaktadır. Bugüne kadar dijitalleşme ile ilgili bir gündemle toplanmamakla birlikte, dijital teknolojileri eğitime adapte etmeye yönelik bazı çabaları gösteren kararlar da alınmış-

tır. Geçmişten günümüze dijital dönüşüm ile ilgili alınan Şûra kararlarına bakıldığında 2006 yılında toplanan 17. Şûra önerilerinde okulların kendi internet sitelerini kurmalarına yer verilmesi ile sınırlı da olsa bir başlangıç yapıldığı söylenebilir. Bir sonraki 2010 yılındaki Şûrada, öğretmenlerin bilgi ve eğitim teknolojilerine yeterliklerine atıfta bulunulduğu görülmektedir. 19. MEB Şûrasında ise teknolojilerle ilgili bilgi ve becerilere ilişkin bu öneriler devam etmiş, öğretmenlerin yetiştirilmesinde hem uzaktan hem de yüzyüze eğitim olanaklarına işaret edilmiştir. 2014 yılındaki bu Şûrada ilk defa dijital platformlar dile getirilmiştir (MEB, 2021). Bu yıl 20.'si yapılan toplantıya kadar olan Şûra önerileri değerlendirildiğinde dijital dönüşümün çok sınırlı ele alındığı, genellikle öğretmenlerin yeterliklerine yer verildiği, öğrencilerin dijital veya teknolojiye yönelik becerilerine ise neredeyse hiç değinilmediği görülmektedir.

2021 yılı 20. MEB Şûrası kararları "Temel Eğitimde Fırsat Eşitliği", "Mesleki Eğitimi Gүçlendirme" ve "Mesleki Eğitimin İyileştirilmesi" başlıkları altında alınmıştır. Alınan kararlar di-

jital dönüşüm kapsamında incelendiğinde, genel olarak eğitim hizmetlerine erişilebilirliğin artırılması, uzaktan öğretim araçlarının çeşitlendirilmesi, öğretmenlerin teknolojiye ilişkin yeterliklerinin geliştirilmesi konularında dijitalleşmeye değinildiği görülmektedir. Eğitim hizmetlerine erişim konusunda, dezavantajlı gruplar için uzaktan eğitim modellerinin geliştirilmesi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin uzaktan sunulabilirliğine ilişkin çalışmaların yapılması, okulların altyapılarının iyileştirilmesi, öğrencilere teknoloji alışverişlerinde indirimlerin yapılması gibi öneriler yer almaktadır. Ayrıca aile eğitimlerinin dijital ortamlarda sağlanması, okul kütüphanelerinde dijital kaynakların da yer alması, dijital içeriklerin artırılması gibi uzaktan eğitim-öğretim araçlarının çeşitlenmesine ilişkin öneriler görülmektedir. Önceki Şûralarda da olduğu gibi, öğretmenlerin dijital teknolojilere ilişkin yeterliklerinin geliştirilmesi ve bu teknolojileri kullanmalarının teşvik edilmesi önerileri de sunulmuştur. Buna göre, öğretmenlik eğitimi müfredatlarının bu yeterliklere ilişkin düzenlenmesi, mesleki eğitimlerin sağlanması, örnek uygulamalar sunularak yaygınlaştırılması bu öneriler arasındadır.

Dijital becerilerin verilmesi fırsat eşitliği için de önem arz etmektedir. Sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerden gelen çocuklar, okullarda olmasa dahi, ailenin içinde teknolojiyle tanışmakta ve buna ilişkin becerilerini geliştirmektedir. Bu aileler ayrıca çocuklarının dijital alandaki etkinliklerine destek verip teşvik etmektedir. Sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerdeki çocuklar ise dijital alandaki açıklarını ancak okul ortamında kapatma fırsatı bulabilir.

Kararlara bakıldığında, öğrencilerin dijital alandaki yeterliklerinin geliştirilmesine yönelik bir vurgunun yer almadığı görülmektedir. Halbuki günümüzde 21. yüzyıl becerileri kapsamında dijital becerilerin kazanımına ve geliştirilmesine yönelik talepler özellikle de çalışma hayatında olmak üzere artmaktadır (OECD, 2019). Örneğin sanayideki dijitalleşme mesleki eğitimde de bu yöndeki ihtiyaca karşılık olarak dijital becerileri getirmektedir. Ayrıca, dijital becerilerin verilmesi fırsat eşitliği için de önem arz etmektedir. Sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerden gelen çocuklar, okullarda olmasa dahi, ailenin içinde teknolojiyle tanışmakta ve buna ilişkin becerilerini geliştirmektedir. Bu aileler ayrıca çocuklarının dijital alandaki etkinliklerine destek verip teşvik etmektedir. Sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerdeki çocuklar ise dijital alandaki açıklarını ancak okul ortamında kapatma fırsatı bulabilir. Bu durum öğrenciler arasındaki dijital uçurumu arttırmaya hizmet etmektedir. Bu nedenlerle günümüz dünyasında bu becerilerin hem formal hem de informal eğitimin her alanında ve kademesiyle bütünleştirilmesi gerektirmektedir. Bu bağlamda, müfredatın da dijital dönüşümün hızına uyum sağlayacak şekilde tasarlanması ve uygulanması ve bunun Türkiye koşulları göz önüne alınarak nasıl yapılabileceğinin gündeme alınması önemli görünmektedir.

Pandeminin etkisiyle derslerin uzaktan ve çevrimiçi yöntemlerle de verilebileceğinin görülmesi, gelecekte farklı dezavantaj gruplarından öğrencilerin eğitim ve öğretime erişebilmelerinde bu teknolojilerin kullanımının devam ettirileceğine yönelik önerilere yansımıştır. Bununla birlikte, pandemi öncesinde de dijital dönüşüm ve Eğitim 4.0. kapsamında eğitimin farklı ortam ve koşullarda yapılmasının yaygınlaştırılması alan yazında tartışılmaktaydı (ör. Benedek ve Molnár, 2015; Harkins, 2008; Öztemel, 2018; Puncreobutr, 2016). Bu nedenle, sadece eğitimin hangi ortamlarda verilebileceği değil aynı zamanda eğitime

bakışın nasıl bir dönüşüme uğraması gerektiği de tartışılması gereken bir konu olarak öne çıkmaktadır. Bilginin ulaşılabilirliğinin artmasıyla eğitime ve eğitimin okul, öğretmen, öğrenci gibi birleşenlerine yönelik düşünceler de değişmeye başlamıştır. Bu bağlamda, öğretmenin bir öğreticiden öğrenmeyi kolaylaştırıcı ve zenginleştirici bir danışmana, öğrencinin ise kendi öğrenme sürecinde kontrol sahibi olan merkezi bir konuma yerleştirilmesini içeren sosyal yapılandırıcılığa yönelik bir paradigma değişimi gözlemlenmektedir (Väätäjä ve Ruokamo, 2021). Dijital pedagoji, böyle bir paradigma değişiminden doğmuş ve dijital dünyada öğretmen öğrenci okul ilişkilerine yönelik yeni çerçeveler sağlamaktadır.

Türkiye’de uygulanma durumunun veya uygulanabilirliğinin tartışılabileceği bir diğer konu ise eğitim-öğretim içeriklerinin sunumuna yöne-

lik dijital dönüşümdür. Alanyazına bakıldığında, günümüzde, ters yüz edilmiş sınıflar, sanal gerçeklik teknolojilerinin öğretimde kullanılması, kazanımların oyunlaştırma yöntemi ile verilmesi, kişiselleştirilmiş eğitim/öğretim anlayışı, sanal mentörler, proje bazlı öğrenme yöntemleri gibi yenilikçi yaklaşımlar ifade edilmektedir (Benedek ve Molnár, 2015; Kara, 2015; Oliveira ve De Souza, 2021; Öztemel, 2018). Örneğin, ters yüz edilmiş sınıfların kullanılması, öğrencilerin bilgiyi okul dışında edinip sınıfta bu bilginin tartışılması, değerlendirilmesi, sentezlenmesi, uygulamaya geçirilmesi gibi etkinliklerle bilginin etkin bir şekilde öğretilmesi yönünde bir yaklaşım sunmaktadır (Kara, 2015). Bu bakımdan, dijital eğitim araçlarının çeşitlendirilmesine ilişkin bu ve benzeri yaklaşımların Türkiye’de kullanılabilirliğine ilişkin bir tartışmanın gelecek Şûralarda ele alınması faydalı olabilir.

Sonuç

Dijital dönüşüm, günümüzde her ülke için bir gereklilik ve her alanda gerçekleştirilmesi gereken bir ihtiyaç halini almıştır. Eğitim alanında bu dönüşüm sadece dijital alt yapıyı ve dijitale erişimi sağlama ile sınırlı kalmamakta, Eğitim 4.0.'ın sunduğu paradigma değişimine paralel olarak eğitim birleşenlerinin gerekli becerileri edinmeleri, eğitime bakışın ve rollerin farklılaşması, öğrenim ortamlarının değişmesi gibi birçok unsuru içine almaktadır. İstatistik ve görüşlere bakıldığında Türkiye'nin bu konuda henüz yolun başında olduğu söylenebilir. Bu bağlamda eğitimin tartışıldığı önemli ve saygın toplantılar olan MEB Şûraları Türk Eğitim Sistemine yol gösterme amacı taşımaktadır. Bununla birlikte, en son yapılan Şûrada alınan kararlara bakıldığında çoğunlukla hizmetlere erişimin arttırılması için teknolojilerin kullanımına yönelik görüşler olduğu görülmektedir. Öğretmen yeterlikleri vur-

gulanmakla birlikte öğrencilerin sahip olmaları beklenen becerilere ve bu becerileri kazanmalarına yardımcı olacak yollara ilişkin önerilere ise rastlanmamıştır. Bu nedenlerle, alınan kararların Eğitim 4.0'dan ziyade bilgi toplumlarının Eğitim 3.0.'ına yönelik olduğu söylenebilir. Diğer taraftan Türkiye'nin mevcut durumu yani halen dijital kaynaklara ulaşmakta zorlanan öğrenci ve okulların varlığı düşünüldüğünde, henüz dijital altyapısı tam olarak oturmamış bir sistemde Eğitim 4.0.'ın uygulanmasının güçlükleri de bu resimde göz önünde bulundurulmalıdır. Gelecek Şûralarda dijitalleşme ve yenilikçi toplumların ihtiyaçlarını karşılama konusunda eğitim sisteminin önündeki engellerin aşılması yönünde gerçekçi bir vizyon oluşturacak kararlara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Yol uzun görünse de azim ve kararlılıkla aşılamayacak engel bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Benedek, A. ve Molnár, G. (2015). Changing teaching and learning environment by the digital transformation. In *8th International Conference of Education, Research and Innovation* (pp. 5723-5728).
- Coleman, V. (2021). *Digital divide in UK education during COVID-19 pandemic: Literature review*. Cambridge Assessment Research Report. <https://www.cambridgeassessment.org.uk/Images/628843-digital-divide-in-uk-education-during-covid-19-pandemic-literature-review.pdf>
- Correia, A. P. (2020). Healing the Digital Divide During the COVID-19 Pandemic. *Quarterly Review of Distance Education*, 21(1).
- Demartini, C. G., Benussi, L., Gatteschi, V. ve Renga, F.. (2020). Education and Digital Transformation: The “Riconnessioni” Project. *IEEE Access*, 8, 186233–186256. <https://doi.org/10.1109/access.2020.3018189>
- Erten, P. (2019). Dijital bölünme. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 5 (1), 15-23. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/uebt/issue/46696/552400>
- European Parliament (2021, Aralık). *Digital transformation: importance, benefits and EU policy*. Retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20210414ST002010/digital-transformation-importance-benefits-and-eu-policy>
- Harkins, A. M. (2008). Leapfrog principles and practices: Core components of education 3.0 and 4.0. *Futures Research Quarterly*, 24(1), 19-31.
- Hussin, A. A.. (2018). Education 4.0 Made Simple: Ideas For Teaching. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 6(3), 92. <https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.6n.3p.92>
- International Telecommunication Union. (2017). *ICT Development index 2017*. Retrieved from <https://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2017/index.html>
- Kara, C. O. (2015). Ters Yüz Sınıf. *Bulletin of Thoracic Surgery/Toraks Cerrahisi Bülteni*, 9(3).
- Kocaman Karoğlu, A., Bal, K. ve Çimşir, E. (2020). Toplum 5.0 Sürecinde Türkiye’de Eğitimde Dijital Dönüşüm . *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3 (3), 147-158 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/uad/issue/57871/815428>
- Millî Eğitim Bakanlığı (2021, Aralık). Geçmişten Günümüze Millî Eğitim Şûraları. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>
- Millî Eğitim Bakanlığı (t.y.). 2023 Eğitim Vizyonu. <https://2023vizyonu.meb.gov.tr/>
- OECD (2019). *OECD Future of Education and Skills 2030*. Retrieved from https://www.oecd.org/education/2030-project/contact/OECD_Learning_Compass_2030_Concept_Note_Series.pdf
- OECD (2020). *ICT resources in school education: What do we know from OECD work?* Retrieved from [https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=E-DU/EDPC/SR/RD\(2020\)2&docLanguage=En](https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=E-DU/EDPC/SR/RD(2020)2&docLanguage=En)

- OECD (2021a). *Building the future of education*. Retrieved from <https://www.oecd.org/education/future-of-education-brochure.pdf>
- OECD (2021b). *ICT Access and Usage by Households and Individuals*. Retrieved from <https://stats.oecd.org/>
- OECD (t.y.). OECD Future of Education and Skills 2030. Retrieved from https://www.oecd.org/education/2030-project/about/E2030%20Introduction_FINAL.pdf
- Oliveira, K. K. D. S. ve de Souza, R. A. C.. (2022). Digital Transformation towards Education 4.0. *Informatics in Education*. <https://doi.org/10.15388/infedu.2022.13>
- Öztemel, E.. (2018). Eğitimde Yeni Yönelimlerin Değerlendirilmesi ve Eğitim 4.0. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 25–30. <https://doi.org/10.32329/uad.382041>
- Puncreobutr, V. (2016). Education 4.0: New challenge of learning. *St. Theresa Journal of Humanities and Social Sciences*, 2(2).
- Sezgin, S. ve Fırat, M. (2020). Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitime geçiş ve dijital uçurum tehlikesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 37-54.
- The World Bank (t.y.). *Digital Technologies in Education*. Retrieved from: <https://www.worldbank.org/en/topic/edutech#1>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). *Son üç ay içinde bireylerin yaş grubuna ve cinsiyetine göre bilgisayar ve internet kullanım oranları*. <https://data.tuik.gov.tr/>
- Väätäjä, J. O. ve Ruokamo, H.. (2021). Conceptualizing dimensions and a model for digital pedagogy. *Journal of Pacific Rim Psychology*, 15, 183449092199539. <https://doi.org/10.1177/1834490921995395>
- Van Laar, E., Van Deursen, A. J., Van Dijk, J. A., & De Haan, J. (2017). The relation between 21st-century skills and digital skills: A systematic literature review. *Computers in human behavior*, 72, 577-588. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.03.010>